

Ірина Цимбаленко

ВАСИЛЬ ГОРДІЙОВИЧ АНДРІЄВСЬКИЙ (1881 - 1930)

Стаття присвячена Василю Гордійовичу Андрієвському, життя та діяльність якого тісно пов'язані з Чернігівщиною, а саме з Куликівським районом, де він служив у кількох церквах звичайним священиком. Його біографія насичена багатьма непересічними подіями, але завершення життєвого шляху Василя Гордійовича перевершило всі попередні, а саме: його було безпідставно звинувачено у антирадянській агітації та контрреволюційній діяльності, справу сфабриковано і винесено смертний вирок.

Матеріал створений в основному за документами кримінальної справи В.Г.Андрієвського, що зберігається в Державному архіві Чернігівської області.

З самого початку встановлення радянської влади найголовнішим політичним опонентом більшовиків у боротьбі за суспільну свідомість стала церква. Хоча публічно нова влада всіляко демонструвала лояльність у питанні свободи совісті та віросповідань, про що йшлося у перших прийнятих нею законах, та нібито вимагала від керівництва на місцях поважати релігійні почуття віруючих, однак практичні дії мали прямо протилежний характер. Репресії серед духовенства та віруючих різних конфесій не припинялися протягом усього існування радянської влади. Керівництво країни, розуміючи, який величезний вплив та авторитет мають служителі церкви і взагалі релігія на свідомість людей, що в більшості своїй були глибоко віруючими, неодноразово організовувало кампанії проти служителів культу.

Партійне керівництво прагнуло ліквідувати матеріальну базу церкви, чим вибити землю з-під її ніг. У 20-х роках минулого століття набирала величезних обертів робота з вилучення церковних коштовностей, серед яких були унікальні культурні цінності. Слушним приводом для цього став голод 1921-1922 рр. Запрацювала ціла система, яка з часом перетворила вилучення на справжнє пограбування. Зрозуміло, що більшість служителів церкви в тій чи іншій формі чинили спротив таким заходам або виказували незадоволення ними, що надавало «законну» підставу для застосування до кожного невдоволеного священика репресивних заходів. Церковнослужителі стали однією з тих категорій населення, які підлягали ліквідації, а церковне майно - одним із джерел поповнення матеріальних та фінансових ресурсів держави.

З метою обмеження впливу релігії на громадськість радянська влада розробила цілий комплекс заходів, що застосовувались до церкви в цілому і священнослужителів зокрема. Органи державної безпеки виявляли та ставили на оперативний облік священиків, релігійний актив, віруючих. Церковнослужителі були позбавлені виборчого права, права на членство у громадських організаціях, профспілках, житлових товариствах, права займати посади у державних установах, закладах освіти тощо. Їм заборонялося користуватися землею, на них не розповсюджувалося соціальне страхування. Фінансовими органами нараховувалися великі податки на майно церкви, які духовенство не могло сплатити навіть за допомогою мирян.

Такі жорсткі обмеження в правах стосувалися не тільки самих церковників, а й

© Цимбаленко Ірина Миколаївна - історик, завідувач відділу «Реабілітовані історією» у комунальному закладі «Пошукове агентство по створенню науково-документальних серіалів «Книга Пам'яті» та «Реабілітовані історією» Чернігівської обласної ради.

членів їхніх сімей. Починаючи з 1923 року дітей служителів різних церков і конфесій не приймали до вищих навчальних закладів.

Вищезазначені заходи змусили більшість священнослужителів пристосовуватись до нових умов.

Планомірно розорювались та зачинялись монастирі, храми, костьоли, синагоги тощо. Ліквідовувались навчальні заклади при них. На Чернігівщині антирелігійний сценарій мав такі наслідки: до 1917 р. у регіоні діяло 1040 церков та 15 монастирів. На листопад 1924 р. службу справляли у 800 церквах, з них 125 обновленських і 118 автокефальних. У 1936 р. єдиним діючим храмом у Чернігові залишилася Іллінська церква на Болдиних горах. Інші культові споруди у місті були закриті або переобладнані для господарських потреб¹.

Уже на початку 20-х років антирелігійна пропаганда та агітація стали одними з основних напрямів роботи місцевих радянських і партійних органів. На Чернігівщині вона виллалась у горезвісні події. Варто пригадати розправу більшовиків над протоієреєм В. Єфимовським та архієпископом Чернігівським Васиєм, якого після катувань скинули з потяга, що рухався на великій швидкості, розкриття мощів Св. Феодосія Чернігівського, судові процеси над Чернігівським і Ніжинським єпископом Пахомієм (Кедровим), який неодноразово обвинувачувався у «церковній контрреволюції»², та багато інших фактів, що ілюструють методи боротьби влади з церквою. Крім вищих сановників церкви, переслідування зазнавали і рядові священники, яким інкримінувалися різні злочини проти радянської влади.

У фондах Державного архіву Чернігівської області та галузевому архіві Служби безпеки України в Чернігівській області зберігається чимало кримінальних справ по обвинуваченню священників, церковнослужителів і духовенства різних конфесій. За змістом і по суті вони майже однакові, але серед типових архівно-кримінальних справ трапляються інколи і досить цікаві. Матеріали однієї з них стосуються досить непересічної людини - священника, героя I Світової війни Василя Гордійовича Андрієвського. На прикладі його трагічної долі спробуємо прослідкувати загальну тенденцію репресивних методів радянської влади у сфері релігії.

З матеріалів архівно-кримінальної справи В.Г. Андрієвського дізнаємося такі біографічні відомості: українець, безпартійний, народився в 1881 році у місті Глухів колишньої Чернігівської губернії в родині священника. У 1898 р. вступив до Чернігівської духовної семінарії і по її закінченні отримав середню освіту та звання вчителя або священника. Незабаром одружився з донькою чернігівського поміщика Василя Артемійовича Тупіцина Людмилю³, у шлюбі з якою народились двоє синів: старший - Леонід та молодший - Гордій. До 1914 р. Василь Гордійович мешкав з родиною у с. Бакланова Муравійка, там і працював священником у Преображенській церкві⁴. З початком I Світової війни добровольцем пішов на фронт, де і перебував до грудня 1917 р., - був полковим священником у 66-ому Бутирському полку на німецькому фронті. З війни повернувся у грудні 1917 року і з того часу служив священником у різних селах Куликівського р-ну Чернігівської області аж до самого арешту. За постановою судової трійки при Колегії ГПУ УСРР від 04.11.1930 р. за ст. ст. 54-10, 54-13 КК УСРР⁵ до нього була застосована вища міра покарання - розстріл. На жаль, у справі відсутній документ про виконання вироку і через це точної дати смерті дізнатись немає можливості. Зрозуміло, що скупих анкетних даних надзвичайно мало для того, щоб скласти уявлення про людину, її характер та особисті якості.

Детальніше характеризує В. Андрієвського як священника і як людину факт його участі у I Світовій війні. У людей необізнаних може виникнути запитання: а чим саме займалися священники на фронтах I Світової війни? У спогадах Шавельського читаємо: «[...] Между прочим, полковому и бригадно-артиллерийскому священникам было указано, что их место во время боя - передовой перевязочный пункт, где обычно скопляются раненные, а ни в коем случае не тыл. Но и к этому пункту священник не должен быть привязан: он должен был пойти и вперед - в окопы и даже за окопы, если того потребует дело.

Помимо общеизвестных обязанностей священника: совершения богослужений,

напутствований, погребений, наставлений и ободрений, на священника возлагалось много таких обязанностей, о которых и не помышляли его предшественники. Строевому священнику вменялось в обязанность: помогать врачам в перевязке раненых, заведовать уборкою с боевого поля убитых и раненых, заботиться о поддержании в порядке воинских могил и кладбищ, извещать возможно обстоятельнее родственников убитых, организовывать в своих частях общества помощи семьям убитых, развивать походные библиотеки и т.д. и т.д. [...]»⁶.

Серед речей, конфіскованих у В. Андріївського під час обшуку, вилучено цікавий документ - наказ протопресвітера Г.І. Шавельського по відомству військового і морського духовенства за № 16 від 15 березня 1917 року, з якого дізнаємося про нагородження за героїзм під час військових дій декількох священників, де поміж інших і священник 66-ого піхотного Бутирського полку Василь Андрієвський. Його було нагороджено золотим наперсним хрестом на георгіївській стрічці з прикрасами⁷. Із спогадів того ж Г. Шавельського дізнаємось: «[...] За все время существования Георгиевского креста, от Императрицы Екатерины до Великой войны⁸, этой награды было удостоено всего 4 священника. А во время этой войны - 14. Каждый из этих 14-ти совершил какой-либо подвиг.

Кроме того, более 100 священников были награждены наперсными крестами на георгиевской ленте. Для получения этой награды также требовался подвиг [...]»⁹.

У грудні 1917 року В. Андрієвський повернувся з фронту і отримав благословення на службу священником у Миколаївську церкву села Жуківка Куликівського р-ну. Саме тут з ним сталася подія, яка у подальшому відіграла фатальну роль у його житті. Про неї необхідно розповісти детальніше. Восени 1918 року, у період Гетьманщини в Україні, до с. Жуківка прибув каральний загін кількістю 25-30 чоловік під командуванням офіцера Бородовича. В протоколі допиту обвинуваченого В. Андрієвського читаємо: «[...] Весь отряд остановился у меня в доме. Находился отряд больше недели. Цель приезда - поимка партизан. Говорю правду, что в моем доме отряд Бородовича вместе с вартою Липницкого производили следствие с пойманных революционеров и партизан. Следствие сопровождалось пытками и истязаниями. Меня туда не допускали, но я слышал крики и стоны. Били нагайками и шомполами. Как с Бородовичем, так и вообще с отрядом я никакой связи не имел и никаких сведений о нахождении партизан не давал. Не помню, были ли такие случаи, чтобы я принимал участие в пьянке с отрядом и самим Бородовичем. И вообще ничего общего ни с отрядом, ни с Бородовичем не имел. Разговоров с Бородовичем тоже никогда не вел. Противодействовать, чтобы отряд Бородовича не находился на моей квартире, я не мог, так как боялся. [...]»¹⁰. І далі: «[...] После падения власти Гетмана я продолжал оставаться в Жуковке. Когда наступал Деникин, то были случаи, что у меня на квартире останавливались офицеры. Штабы Красных частей тоже у меня останавливались часто. [...]»¹¹. Витяг з протоколу допиту В. Андрієвського надається тут не випадково. Саме цей епізод у подальшому буде ключовим у висуненні йому обвинувачень у контрреволюційній діяльності проти радянської влади. Але до певного часу про цей факт з життя Василя Гордійовича ніхто не згадував. Його витягли на світ Божий працівники каральних органів, коли шукали на В. Андрієвського компромат. Але про це мова піде трохи пізніше.

А поки що надворі 1926 рік. Василь Гордійович продовжує мешкати в Жуківці і служить у місцевій церкві. І тут з ним трапляється надзвичайно неприємна історія, за яку священника притягають до кримінальної відповідальності і за яку він отримує судимість. Про цей факт з біографії священника ми дізнаємось з матеріалів усе тієї ж архівно-кримінальної справи. В. Андрієвському інкримінувалось згвалтування. За ст. 169 КК УСРР його було засуджено до трьох років позбавлення волі без суворої ізоляції. Через 8 місяців він був звільнений достроково «[...] за недоказанностью преступления [...]»¹², про що свідчать документи, видані Чернігівським будинком примусової громадської праці. З матеріалів справи видно, що Василь Гордійович факт згвалтування категорично заперечує. Наполягає на тому, що його обмовили. На жаль, через відсутність справи за першої судимості В. Андрієвського ми не мо-

жемо зробити ніяких висновків щодо наявності або відсутності факту злочину. Але з досвіду роботи з подібними архівно-кримінальними справами знаємо, яким чином каральні органи організовували подібні справи. А той факт, що В. Андрієвського достроково звільнили, говорить сам за себе. На запитання, кому і навіщо було потрібно його скомпрометувати, відповідь напрошується сама, особливо у світлі тих подій, які розгорнуться пізніше. Але, судячи з матеріалів справи, цей кримінальний випадок ніяк не вплинув на службу Андрієвського у релігійних установах. Його не засудив архієпископ, не відлучили від церкви, не зреклися колеги. Він продовжував працювати священиком у храмах і виконувати священні обов'язки: наставляти, сповідати, проповідувати.

Досліджуючи архівно-кримінальні справи служителів культу, ми звернули увагу, що більшість священиків мали по декілька судимостей. Чому так відбувалось? Складається враження, що репресивні заходи застосовувались щодо тих церковнослужителів, які не зламались, не пішли на поводу у влади і не зреклися свого сану та справи служіння Господу і людям. Покажемо, але не єдиним, прикладом цьому може стати життя та діяльність архієпископа Пахомія (Кедрова), про якого ми вже згадували вище і який неодноразово був заарештований і засуджений.

Але «справа Андрієвського про згвалтування» негативно вплинула на перебіг його особистого і сімейного життя. «[...] Со своей женой Людмилой Васильевной Андриевской по девичьи Тупицыной я развелся, но не юридически, а фактически. Она живет в Чернигове - учительствует в какой-то школе на Лесковице. Адрес ее: гор. Чернигов, ул. Комсомольская, 2. У меня есть два сына - старший Леонид - служит в с. Крупцы Шосткинского р-на учителем, а другой Гордей работает на ст. Чернигов. Друг от друга мы независимы. [...]»¹³.

Подальше життя Андрієвського складається ще заплутаніше. 15-го березня 1929 року у його служниці Холодницької Тетяни Тихонівни народилась дитина - хлопчик Євген. Мало того, що Василь Гордійович признав його за свого сина, він хлопчика особисто охрестив, про що в архівно-кримінальній справі є відповідний документ, написаний власноручно Андрієвським - посвідчення про хрещення дитини. Читаємо:

«Удостоверение

Сим удостоверяю, что сегодня 23 марта мною окрещен сын Холодницкой Татьяны Тихоновны - Холодницкий Евгений Васильевич, родившийся 15-го сего марта. Восприемниками были Андриевский Гордей Васильевич и заочно по личновыраженному желанию, Андриевская Людмила Васильевна, а фактически присутствовала Кислая Феодосия Яковлевна.

1929 года марта 23 дня»¹⁴.

Будь-кому видається дивним, що члени колишньої родини (дружина і молодший син Гордій), які нібито розірвали сімейні стосунки з колишнім чоловіком і батьком, погодились бути хрещеними у незаконнонародженого сина священика. Та й обізнаність Андрієвського щодо життя всіх членів колишньої родини (про що свідчать його відповіді на допитах)¹⁵, наводить на роздуми. Найімовірніше, що Василь Гордійович тільки вдавав розрив зі своєю колишньою родиною для того, щоб мінімізувати ризик для своїх близьких з боку каральних органів.

22 жовтня 1930 року у його помешканні в с. Бакланова Муравійка з'явилися співробітники Куликівської районної міліції з орденом на обшук і взяли В. Андрієвського під варту. З матеріалів справи дізнаємось, що В.Г. Андрієвський обвинувачувався у контрреволюційній агітації проти державних та інших заходів, що проводились на селі, а також у зв'язку з каральною експедицією Бородовича в період влади Гетьмана в Україні та виказуванні місцезнаходження партизан. Ось тепер слідчим органам епізод з Бородовичем дуже знадобився.

Чим саме Василь Гордійович Андрієвський провинив і чим не догодив владі? Він мав необережність відповідально ставитись до обов'язків священика і широко служити Богу і людям. З матеріалів справи дізнаємось, що коли у 1929 році у с. Салтикова Дівиця органами місцевої влади було вирішено закрити церкву і зняти дзвони, щоб використати їх для потреб колгоспу, священик почав всіляко протидіяти цьому і

підбурювати селян не погоджуватись на закриття церкви. Завдяки його зусиллям церкву не закрили, і приход вдалося зберегти. На початку 1930 р. з якихось невідомих нам причин В. Андрієвський перейшов служити до Миколаївської церкви у с. Мала Дівиця. Там теж виникла ситуація зі зняттям дзвонів з церкви, і священик знову намагався всіляко протистояти такому свавілля місцевої влади та ще й за великої підтримки місцевих жителів. Однозначно, щоб дії В. Андрієвського не заважали місцевому керівництву реалізовувати державну політику на селі, його необхідно було нейтралізувати, а точніше, ліквідувати.

Мабуть, Василь Гордійович очікував саме такого розвитку подій. Про численні арешти серед священиків та проблеми у церковних справах він пише у своєму щоденнику, що був знайдений під час обшуку і долучений до справи як речовий доказ, але не сам щоденник, а лише декілька сторінок¹⁶. Не зрозуміло, чи то В. Андрієвський заздалегідь знищив інші сторінки, чи то співробітникам каральних органів інші записи були не важливі.

«2. X. Четверг. Сегодня с А. В. Четочкой был в Лукашевке у С. П. [...] - точно не могу [...] определить, что за личность в [...]. Ну а по мне был и есть очень хороший человек. Вечером сморенный пришел домой, а старик слепой - хозяин мой сказал мне, что ко мне приходил выконavec с приглашением с/р. Я сей час же отправился в с/р и там застал очень много активистов и между ними учителя Белозерского и Куликовского какого то молодого человека. Разговор был резвый и им, думаю, интересный, а в сущности дело касалось покупки попом облигаций на 100 рублей. Я обменял 5 рублевую облигацию «Зміцнення Крест. Госп.» на 5% аблг. [...] и обещал после недели взять на остальные 95, или как скажут «Загальне Зібр. Рел. Прома» от 5 цього жовтня. Тоді ще багато де чого пустого [...] балакав, а наприкінці запросив голову О.В. Притиковського в окреме приміщення й прохав його заздалегідь давати мені звістку про податки й запитував на щот 3 звонів, виключаючи той, що уже висить на селі й 2 інших. Прийшлося у бесіді ще показувать і повідчення Черніг. ДОПРа про визволення мене з ув'язнення за недоказом преступлення.

16. X. Днем был у Моисея Вас. Андреевко по делу починки сапогов. Дома не застал. Встретился там с Кириным и с ним дошел до с/р, где во дворе была пьяная компания. Ст. Сав. Самсоненко (совершенно пьян), Демид С. Четочка, Максим Ильюшка и другие. Пришлось остановиться побеседовать с ними. А когда пошел к себе, по своему адресу слышал долго матюки С. С. Самсоненко.

17. X. Вечером были Андрей Сидоров Ахременко и Аснач Александра Миронова, последняя выпившая (была на крестинах у Масеки Никифора). Разговор завели о снятии колоколов и что предпринималось вышеупомянутой А.М. Аснач у предокрисполкома в Чернигове. Кроме того Ахременко сообщил о внесении им 350 рублей в аванс страховки нашей церкви и о том, что Выбельского попа и Дроздовского арестовали и в числе других арестованных держат в Куликовском районе под стражей.

После вышеуказанных в этот же вечер была жена Кирила Радионова Четочки с приносом кур и с полпуда муки. Пришла она в сопровождении мужа, который вошел несколько позже, и то по зову жены.

18. X. Утром был К.Н. Мисник и между общинными разговорами сказал, что Сидор Ахременко вернувшийся из Чернигова сообщил ему, что Похомий взят. А также говорил [...] сахара по 94 коп. фунт и свое недоумение: «Как Вам кажется, что все это значит?». Пожатие плечами с моей стороны ему ответом было.

18. X. Вечером был у Федота Митрофанова Симона. Печатал его дитя в саду, а потом беседовал долго за столом и болшеровзговор был вокруг да около происходящих арестов. Пришедший туда Антон Сем. Притыковский тоже с тревогой и за себя продолжал рассуждения о том же. От Федота я вышел с Ант. Сем. Притыковским и дошел до его дома, а потом пошел уже сам. По пути заскочил к Миснику Роману, чтоб захватить с собой Карпа Н. Мисника, но тот раньше ушел, пошел ко мне. Роман проводил меня до [...] и по пути тревожно спрашивал, что все это значит, по какой причине берут людей. Конечно, я ему ничего не сказал, кроме того, что «значит заслужили».

19. X. В церкви стар. Андрей Сид. Ахременко с азартом говорил мне, что верно,

пришло время, что без печати ничего не купим, «Раз сахар хоть и по 94 к., дают без книжек; верно пришел уже конец владычества, чему признаком являются аресты людей и выражал свое недоволення действием против него у ст. местной с/р. [...] он хочет меня вывести из [...]. Говорил он по адресу пред. с/р Притыковского.»

Середвилучениху В. Андрієвського під час обшукуречей - лист до архієпископа Пахомія (Кедрова)¹⁷:

«2 апреля 30 г.

Высокопреосвященнейший Владыко!

Обратите Ваше Владычье внимание на положение вещей в теперешнее время в нашем селе. Когда-то было у нас 2 прихода и благоденствовали, хоть и с перебоями. Но теперь хоть бы одному приходу быть на все (300 дворное) село - такие времена. Но вот в Петропавловке¹⁸ есть несколько (не больше 10-ти душ) людей, которые забывая на свете все, даже Самого Бога, желают отстоять свой эгоизм - самолюбие и из всех сил (которых не хватает на дальнейшие и прочие налоги) стараются сохранить прежнюю свою самостоятельность. За 7 месяцев отсутствия у них настоятеля мы - причт Николаевский¹⁹ потерпели уже много всякими налогами не за один свой приход, а за все село. А теперь, когда бы можно было надеяться на какое-нибудь возмещение наших расходов праздничными хождениями по тому приходу, появился без Вашего Владычного благословения в тот приход на эти дни иеромонах Филеон (Федор Шемендюк), которого Вы благословили в Авдеевку²⁰. Сегодня он ездил в Авдеевку и там ему сказали, что его туда просят временно. Тогда он там заявил: «Вы меня просите временно, но и Девица²¹ просит временно, то останусь я в Девице.» И вернулся опять в Девицу, куда его Архиерей не благословлял.

Достаточно в 300 дворной Девице и одного величественного храма и одного причта, котрому и так делать нечего, кроме заботы о выплате тысячных налогов во всех видах.

Высокопреосвященнейший Владыко!

Если только может тепер пронять Ваше Архиепископское слово толстокожих [...], запретите ему (Шемендюку) пребывание в Девице. А там Ваша Архипастырская воля.

Вашего Высокопреосвященства послушник и всегдашний молитвенник недостойный
Протоиерей В. Андреевский.

13 апреля 1930 г.

Если образовалась новая 30-т и церковь открыта, я не могу ее закрыть. Если не о. Филимон, то другой в сей церкви служить будет. Таковая видно воля божия, и я не против сего храма, должен только приветствовать.

А. Пахомий»²².

Ці рядки красномовно ілюструють методи влади щодо вирішення релігійних питань: посилення адміністративного тиску на Церкву шляхом накладання величезних податків та застосування репресій проти священнослужителів. Відчувається, що автор цих записів розуміє свою приреченість і безвихідь.

У кримінальній справі В. Андрієвського фігурують усього чотири протоколи допитів свідків, а саме: Притиковського Федора Володимировича (29 років)²³; Максименка Федора Петровича (34 років)²⁴; Мойсеєнка Ммагга Максимовича (26 років)²⁵ і останнього свідка Рожика Івана Осиповича (25 років)²⁶. Всі свідки за віком досить молоді, всі члени колгоспу, а двоє - кандидати у члени КП(б)У. Вибір свідків абсолютно логічний для здійснення намірів каральних органів, тобто це люди, які виросли і виховувались уже в нових умовах «побудови соціалізму» і є безперечними прихильниками радянської влади. Серед свідків немає жодної людини похилого віку або глибоко віруючої. Тому виникають серйозні сумніви щодо правдивості їх свідчень, особливо про події 12-річної давнини (мається на увазі факт перебування карального загону Бородовича на квартирі В. Андрієвського і його співпраця з загонем), тим більше, що все відбувалось у іншому селі (с. Жуківка), і вищезгадані свідки на той момент були ще дітьми. Сумнівними виглядають свідчення щодо обвинувачень в агітації проти радянської влади. Враховуючи вік і політичний статус свідків, важко уявити їх присутність на церковних служіннях. Тобто особисто чути

антирадянські заклики у проповідях В. Андрієвського вони не могли. Вочевидь, ці свідчення сфабриковані співробітниками ГПУ. Взагалі, складається враження, що протоколи допитів свідків написані через копівку. Кожен з чотирьох свідків приводить одні й ті ж факти, які інкримінуються Андрієвському як злочин. Наприклад: «[...] Когда он приехал в наше село²⁷, сразу связался с кулаками. Приглашал к себе в квартиру и угощая выпивкой агитировал, чтобы они помогли ему агитацией среди селян удержать церковь. В прошлом 1929 году был поднят вопрос о закрытии церкви и снятии колоколов. Андриевский начал активно действовать и в церкви во время проповеди селянам начал говорить: «Власть хочет закрыть церковь, а без вашего согласия закрыть нельзя. Вы во что бы то ни стало отстаивайте церковь, т.к. спасение ваше только в религии. Власть чувствует свой конец. Будет другая власть, которая возвратит религию и плохо тем будет, что не веруют». Церковь закрыть не удалось, и звонов не сняли. Собрание по этому поводу было, но сорвано было кулаками. Когда в газетах писалось о «Крестовом походе» папы Римского, Андриевский говорил в группе селян: «Папа Римский идет с войной. Защищает церковь и религию от коммунистов и жидов. Если мне не верите прочитайте газету». Газету он читал сам, укрывая суть сведений, коверкая, извращая в другую сторону суть написанного. Селяне ему верили.

В прошлом году в канцелярии сельсовета во время разговора о подписке на заем Андриевский в присутствии многих селян назвал «дураками» представителей местной власти за то, что они объясняли пользу займов. Когда я ему упрекнул, он со злобой сказал: «И ты дурак», и ушел из сельсовета. Он смелый и отчаянный.[...]²⁸.

Підсумком роботи органів ГПУ став наступний обвинувальний висновок по справі В. Андрієвського: «[...] Обвиняемого Андриевского Василия Гордеевича, 50 лет, попа, выходца из семьи попа, имеющего среднее образование, судившегося за изнасилование, одинокого, неимущего, представить в Судебную тройку при коллегии ГПУ УССР с ходатайством о применении к Андриевскому Василию Гордеевичу высшую меру социальной защиты - расстрел. [...]»²⁹. 4 листопада 1930 року судова трійка при Колегії ГПУ УСРР постановила: «...за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УСРР Андриевского Василия Гордеевича - расстрелять. Дело сдать в архив»³⁰.

І, нарешті, останній документ справи В. Андрієвського - висновок заступника прокурора Чернігівської області від 16 серпня 1989 року про те, що Василя Гордійовича Андрієвського реабілітовано на підставі ст. 1 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 р.³¹

Після проведення аналізу наявного матеріалу в справі Василя Гордійовича Андрієвського стає зрозумілим, що він був незручною і небезпечною людиною як для місцевої влади, так і для всієї існуючої на той час політичної системи. Завдяки своєму походженню, соціальному статусу, бойовим заслугам перед батьківщиною він здобув неабиякий авторитет серед прочан. Судячи з усього, люди його поважали і до нього дослухались. Священик заважав у закритті церкви і перешкоджав вилученню церковного майна (дзвонів) на потреби колгоспу. Тобто для влади він був «соціально небезпечним елементом». І тому до нього був застосований досить типовий сценарій з точки зору змісту обвинувачення і технології фальсифікації, який беззвідмовно спрацьовував протягом десятиліть, знищуючи ні в чому не винних людей. Як у тому виразі, що був дуже вживаним саме у ті часи: «Нет человека - нет проблемы!».

1. Радянська влада та православна церква на Чернігівщині у 1919 - 1930 рр. Збірник документів і матеріалів. - Чернігів, 2010. - С. 5.

2. Пахомий (Кедров) архиепископ Черниговский и Нежинский. Материалы к биографии / Составитель, автор вступительной статьи А.Ф. Тарасенко. - Чернигов: РИК «Деснянська правда», 2006. - С. 16.

3. Милорадович Г. Родословная книга Черниговского дворянства. - С.-Петербург., 1901. - Т. 2, ч. 3. - С. 349.

4. Чернігівщина. Енциклопедичний довідник. - К., 1990. - С. 44.

5. Держархів Чернігівської області. - Ф. Р-8840. - Оп. 3. - Спр. 8857. - Арк. 39.
6. militera.lib.ru «Военная литература». - Шавельский Г.И. Воспоминания последнего протопресвитера Русской армии и флота. - Нью-Йорк: изд. им. Чехова, 1954. Гл. IV. Деятельность военного духовенства в Великой войне.
7. Приказ № 16 по ведомству Протопресвитера Военного и Морского духовенства Г. Шавельского от 15 марта 1917 года. - Держархів Чернігівської області. - Ф. Р-8840. - Оп. 3. - Спр. 8857. - Арк. 10 - 11 зв.
8. В тексті йдеться про I світову війну.
9. militera.lib.ru «Военная литература». - Шавельский Г.И. Воспоминания последнего протопресвитера Русской армии и флота. - Нью-Йорк: изд. Им. Чехова, 1954. Гл. IV. Деятельность военного духовенства в Великой войне.
10. Держархів Чернігівської області. - Ф. Р-8840. - Оп. 3. - Спр. 8857. - Арк. 31.
11. Там само.
12. Там само. - Арк. 33, 34.
13. Держархів Чернігівської області. - Ф. Р-8840. - Оп. 3. - Спр. 8857. - Арк. 31 зв.
14. Держархів Чернігівської області. - Ф. Р-8840. - Оп. 3. - Спр. 8857. - Арк. 16.
15. Там само. - Арк. 31 зв.
16. Держархів Чернігівської області. - Ф. Р-8840. - Оп. 3. - Спр. 8857. - Арк. 2 - 4.
17. Держархів Чернігівської області. - Ф. Р-8840. - Оп. 3. - Спр. 8857. - Арк. 14 - 15 зв.
18. В тексті мається на увазі Петропавлівська церква у с. Салтикова Дівиця Куликівського р-ну Чернігівської обл.
19. Мається на увазі Миколаївська церква у с. Салтикова Дівиця Куликівського р-ну Чернігівської обл.
20. Мається на увазі с. Авдіївка Куликівського р-ну Чернігівської обл.
21. Мається на увазі с. Салтикова Дівиця Куликівського р-ну Чернігівської обл.
22. Держархів Чернігівської області. - Ф. Р-8840. - Оп. 3. - Спр. 8857. - Арк. 15 зв.
23. Там само. - Арк. 21-21 зв.
24. Там само. - Арк. 22-23.
25. Там само. - Арк. 24-24 зв.
26. Там само. - Арк. 25-26.
27. В тексті мова іде про перебування Андрієвського у с. Салтикова Дівиця Куликівського р-ну.
28. Держархів Чернігівської області. - Ф. Р-8840. - Оп. 3. - Спр. 8857. - Арк. 23.
29. Там само-Арк. 38.
30. Там само -Арк. 39.
31. Держархів Чернігівської області. - Ф. Р-8840. - Оп. 3. - Спр. 8857. - Арк. 41.

Статья посвящена обычному человеку Василию Гордеевичу Андриевскому, жизнь и деятельность которого тесно связана с Черниговщиной, а именно с Куликовским районом, где он служил в некоторых церквях простым священником. Его биография насыщена многими неординарными событиями, но завершение жизненного пути Василия Гордеевича превзошло все предыдущие, а именно: его безосновательно обвинили в антисоветской агитации и контрреволюционной деятельности, дело сфабриковали и вынесли смертный приговор.

Материал создан, в основном, по документам уголовного дела Андриевского В.Г., которое хранится в Государственном архиве Черниговской области.

The article is dedicated to the memory of an unusual man, Vasilij Gordeevich Andrievskiy, whose life and work were associated with Chernigov region, precisely with Kulikovka district where he was an ordinary priest in some churches. His biography was full with a lot of peculiar events, but the end of Vasilij Gordeevich's life surpassed all previous ones. He was groundless accused of anti-Soviet agitation, a case was framed-up, and he was sentenced to death.

The material is basically made by the documents of the criminal case of Andrievskiy V. G. that is kept in State Archives of Chernigov region.